سلامت و آموزش در دوران کودکی
JOURNAL OF CHILDHOOD HEALTH AND EDUCATION

2026. Volume 7. Issue 1

Research Paper

Multilevel Analysis of Individual and Social Factors Associated With Social Interests Among Iranian Adolescents From Different Ethnic Groups

Neda Azizi[1], ***Ahmad Baseri**[2], **Khadijeh Abolmaali Al-Husseini**[1]

1. Department of Educational Psychology, NT.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran.
2. Department of Psychology, Faculty of Social and Cultural Sciences, Imam Hossein University, Tehran, Iran.

Use your device to scan and read the article online

Citation Azizi, N., Baseri, A., & Abolmaali Al-Husseini, Kh. (2026). [Multilevel Analysis of Individual and Social Factors Associated With Social Interests Among Iranian Adolescents From Different Ethnic Groups (Persian)]. *Journal of Childhood Health and Education*, *7(1)*, 78-95. https://doi.org/10.22034/JECHE.7.1.452.1

https://doi.org/10.22034/JECHE.7.1.452.1

Received: 15 Dec 2025
Revised: 13 Jan 2026
Accepted: 21 Mar 2026

ABSTRACT

Background and Aim The present study aimed to conduct a multilevel analysis of individual and social factors associated with social interest among Iranian adolescents from different ethnic groups (Fars, Kurd, and Turk). The individual-level variables were parenting styles, self-efficacy, and basic psychological needs, while social-level variables included provincial human development indicators (life expectancy, education, and per capita income).

Research Methods This is a correlational study using multilevel modeling. The participants were 600 adolescents aged 15-17 living in Tabriz, Tehran, and Sanandaj cities, which are for the Fars, Turk, and Kurd ethnic groups, respectively. They were selected via convenience sampling. They completed Schaefer's Parenting Style Questionnaire, Sherer et al.'s General Self-Efficacy Scale (GSES), Crandall's Social Interest Questionnaire, and Gagné, Deci, and Ryan's Basic Psychological Needs Scale (BPNS). The data related to human development indicators were obtained from the Iranian Statistical Organization. Data analyses were conducted using SPSS, software, version 23, JASP, version 0.96.0 and AMOS version 24.

Results Of 600 participants, 592 completed the questionnaires. Self-efficacy did not have a significant direct effect on social interest ($P>0.05$). In contrast, parenting styles significantly predicted social interest ($P<0.05$). At the social level, differences in human development indicators across ethnic groups were significant ($P<0.05$). The interaction effect of self-efficacy and human development index ($P<0.05$) and the interaction effect of parenting style and human development index ($P<0.05$) on social interest were significant. However, the interaction effect of basic psychological needs and the human development index was not significant. The final model demonstrated good fit across all three ethnic groups.

Conclusion The social interest among Iranian adolescents is simultaneously influenced by individual and social factors, reflecting its cross cultural nature. Parenting style is the most important individual predictor of social interest, while the human development index was a significant social predictor. This suggests an effective strategy for promoting mental health, social cohesion, and social capital at both individual and collective levels. The findings confirm the importance of a multilevel approach in analyzing adolescents' social behaviors.

Keywords Ethnicity, Social interest, Human development, Parenting, Self-efficacy, Adolescents

Corresponding Author:
Ahmad Baseri, Assistant Professor.
Address: Department of Psychology, Faculty of Social and Cultural Sciences, Imam Hossein University, Tehran, Iran.
Tel: +98 (912) 3060523
E-Mail: ahmadbas@gmail.com

Copyright © 2026 The Author(s);
This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC-By-NC: https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.en), which permits use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes.

سلامت و آموزش در دوران کودکی
JOURNAL OF CHILDHOOD HEALTH AND EDUCATION

Extended Abstract

Introduction

Social interest is one of the central constructs in Adlerian therapy and contemporary social psychology, reflecting an individual's tendency toward empathy, cooperation, a sense of belonging, and participation in collective life. It plays an essential role in adolescents' healthy psychosocial development, prosocial behavior, social cohesion, and adjustment. However, social interest does not emerge from a single source; rather, it seems to be shaped by a multilevel interaction of individual and family factors, and broader social conditions. Among adolescents belonging to different ethnic groups, contextual and cultural differences may influence how social interest is formed and expressed. The present study aimed to analyze individual factors (parenting styles, self-efficacy, and basic psychological needs) and social factors (human development indicators) explaining social interest among Iranian adolescents.

Research Methods

This is a correlational study using multilevel modeling. The study population consisted of adolescents aged 15-17 years from three ethnic groups in Iran: Fars, Turk, and Kurd. A total of 600 adolescents were initially selected, of whom 592 completed questionnaires. The sampling was done using a multi-stage cluster method in Tehran, Tabriz, and Sanandaj, which are the main cities of the three ethnic groups. Data were collected using the Parenting Style Questionnaire developed by Schaefer, the General Self-Efficacy Scale (GSES) developed by Sherer et al., the Social Interest Questionnaire developed by Crandall, and the Basic Psychological Needs Scale (BPNS) developed by Gagné, Deci, and Ryan. In addition, official provincial statistics were used to represent human development indicators, including life expectancy, education, and per capita income. The data were analyzed in SPSS, software, version 23, JASP, version 0.96.0 and AMOS version 24.

Results

The findings showed that self-efficacy did not have a significant direct effect on social interest (P>0.05). In contrast, parenting styles significantly predicted social interest at the 99% confidence level (P<0.05). The affection domain of parenting style was positively associated with social interest (r=0.350, P>0.01), whereas control domain was negatively associated with social interest (r=0.272, P>0.01). Basic psychological needs were near the significance threshold and remained an important explanatory factor in the model (F=3.802, P>0.52). At the social level, differences in human development indicators across ethnic groups were significant (P<0.05).

The multilevel analysis further showed that the interaction effect of self-efficacy and the human development index (P<0.01) and interaction effect of parenting style and human development index (P<0.01) on social interest were significant. However, the interaction effect of basic psychological needs and human development index was not significant. Overall, the final model demonstrated acceptable fit and supported the multilevel nature of social interest .

Conclusion

The results suggest that social interest among Iranian adolescents is a multilevel phenomenon shaped by both individual factors and social conditions. The study contributes theoretically by integrating Adler's social interest with self-determination and ecological perspectives, and it has practical implications for family counseling, school-based interventions, and policies aimed at strengthening adolescent social development. A key limitation of this study was its reliance on self-report measures and cross-sectional data. Future research should be conducted with longitudinal designs and broader cultural comparisons.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

This study was approved by the Ethics Committee of Islamic Azad University, Tehran-North Branch (Code: IR.IAU.TNB.REC.1404.179). The participants' information was kept confidential.

Funding

This article was extracted from PhD thesis of Neda Azizi, Department of Educational Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Islamic Azad University, North Tehran Branch. This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Authors contributions

All authors contributed equally to the conception and design of the study, data collection and analysis, interpretation of the results, and drafting of the manuscript. Each author approved the final version of the manuscript for submission.

Conflicts of interest

The authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

The authors sincerely thank all participants for their co-operation in this study.

سلامت و آموزش در دوران کودکی
JOURNAL OF CHILDHOOD HEALTH AND EDUCATION

مقاله پژوهشی

تحلیل چند سطحی عوامل فردی و اجتماعی تبیین‌کننده علاقه اجتماعی در نوجوانان اقوام ایرانی

ندا عزیزی[۱]، *احمد باصری[۲]، خدیجه ابوالمعالی الحسینی[۱]

۱. گروه روان‌شناسی تربیتی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
۲. گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی و فرهنگی، دانشگاه امام حسین (ع)، تهران، ایران.

Use your device to scan and read the article online

Citation Azizi, N., Baseri, A., & Abolmaali Al-Husseini, Kh. (2026). [Multilevel Analysis of Individual and Social Factors Associated With Social Interests Among Iranian Adolescents From Different Ethnic Groups (Persian)]. *Journal of Childhood Health and Education*, *7(1)*, 78-95. https://doi.org/10.22034/JECHE.7.1.452.1

https://doi.org/10.22034/JECHE.7.1.452.1

تاریخ دریافت: ۲۴ آذر ۱۴۰۴
تاریخ اصلاح: ۲۵ دی ۱۴۰۴
تاریخ پذیرش: ۰۱ فروردین ۱۴۰۵

چکیده

زمینه و هدف پژوهش حاضر با هدف تحلیل چندسطحی عوامل فردی و اجتماعی تبیین‌کننده علاقه اجتماعی در میان نوجوانان اقوام ایرانی (فارس، کُرد و ترک) انجام شد. در این مطالعه تلاش شد نقش متغیرهای فردی شامل سبک‌های فرزندپروری، خودکارآمدی و نیازهای بنیادین روان‌شناختی و همچنین متغیرهای سطح دوم شامل شاخص‌های توسعه انسانی استان‌ها (امید به زندگی، آموزش و درآمد سرانه) در پیش‌بینی علاقه اجتماعی بررسی شود.

روش پژوهش روش تحقیق از نوع همبستگی و مبتنی بر مدل‌یابی چندسطحی بود. جامعه آماری در سطح اول شامل نوجوانان ۱۵ تا ۱۷ ساله اقوام فارس، ترک و کُرد از شهرهای تبریز، سنندج و تهران بود که ۵۹۲ نفر به شیوه نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ایی انتخاب شدند. در سطح دوم، داده‌های مربوط به شاخص‌های توسعه انسانی استان‌ها از مرکز آمار ایران استخراج شد. ابزار گردآوری داده‌ها شامل پرسش‌نامه سبک فرزندپروری شفر (۱۹۶۵)، خودکارآمدی شرر و همکاران (۱۹۸۲)، نیازهای بنیادین روان‌شناختی گاردیا و همکاران (۲۰۰۰) و اطلاعات رسمی آماری کشور بود. تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۳، JASP نسخه ۰,۹۶,۰ و AMOS نسخه ۲۴ انجام شد.

یافته‌ها نتایج نشان داد خودکارآمدی اثر معناداری بر علاقه اجتماعی ندارد، اما سبک‌های فرزندپروری با اطمینان ۹۹ درصد به‌طور معناداری علاقه اجتماعی را پیش‌بینی می‌کنند. نیازهای بنیادین روان‌شناختی نیز در آستانه معناداری قرار گرفت. در سطح دوم، تفاوت اقوام (براساس شاخص‌های توسعه انسانی استان‌ها) اثر معناداری بر علاقه اجتماعی داشت. در تحلیل اثرات تعاملی، تعامل خودکارآمدی و شاخص توسعه انسانی استان و همچنین تعامل سبک‌های فرزندپروری و شاخص توسعه انسانی معنادار بود، درحالی‌که تعامل نیازهای بنیادین روان‌شناختی و شاخص توسعه انسانی معنادار نشد. مدل نهایی از برازش مطلوبی برخوردار بود.

نتیجه‌گیری مطابق یافته‌ها، علاقه اجتماعی در نوجوانان ایرانی تحت تأثیر هم‌زمان عوامل فردی و اجتماعی قرار دارد که این امر بیانگر ماهیت فرافرهنگی می‌باشد. سبک‌های فرزندپروری مهم‌ترین پیش‌بینی‌کننده فردی بوده و شاخص‌های توسعه انسانی نیز در سطح اجتماعی در تبیین علاقه اجتماعی میان اقوام نقش داشت که حاکی از راهبردی مؤثر برای ارتقای سلامت روان، انسجام اجتماعی و سرمایه اجتماعی در سطح فردی و جمعی است که این نتایج اهمیت رویکرد چندسطحی را در تحلیل رفتارهای اجتماعی نوجوانان تأیید می‌کند.

کلیدواژه‌ها قومیت، علاقه اجتماعی، رشد انسانی، فرزندپروری، خودکارآمدی، نوجوانان

* **نویسنده مسئول:**
دکتر احمد باصری
نشانی: تهران، دانشگاه امام حسین (ع)، دانشکده علوم اجتماعی و فرهنگی، گروه روان‌شناسی.
تلفن: ۳۰۶۰۵۲۳ (۹۱۲) ۹۸+
رایانامه: ahmadbas@gmail.com

Copyright © 2026 The Author(s);
This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC-By-NC: https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.en), which permits use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes.

مقدمه

علاقه اجتماعی[1] به‌عنوان یکی از مفاهیم محوری در روان‌شناسی فردی و اجتماعی، نقش مهمی در رشد سالم، انسجام اجتماعی، رفتارهای جامعه‌پسند و کیفیت تعاملات بین‌فردی نوجوانان ایفا می‌کند. آدلر[2] (۱۹۸۳) علاقه اجتماعی را گرایشی درونی برای همکاری، همدلی و احساس تعلق به جامعه می‌داند و گونه‌ای سرمایه روانی و اجتماعی که افراد را به مشارکت فعال در زندگی جمعی و احترام به دیگران سوق می‌دهد و آن را پایه و اساس تمام پیشرفت‌های مهم تمدن و هستی انسان‌ها می‌داند (تیواری و میسرا[3]، ۲۰۲۲). در دوران نوجوانی که مرحله‌ای حساس از رشد هویت، استقلال‌طلبی و شکل‌گیری نگرش‌های اجتماعی است، میزان علاقه اجتماعی می‌تواند پیامدهای بلندمدتی برای سازگاری روان‌شناختی، رفتارهای اخلاقی و کیفیت روابط فرد با گروه همسالان داشته باشد و افراد برخوردای از علاقه اجتماعی همواره به دنبال ایجاد رابطه نزدیک و عشق برادرانه می‌باشند که آن‌ها را به سمت فعالیت‌های سودمندکه نفع همگانی دارد سوق می‌دهد (کرون و آکتربرگ[4]، ۲۰۲۲).

شواهد نشان می‌دهد نوجوانانی که سطح بالاتری از علاقه اجتماعی دارند، از عزت‌نفس بهتر، رفتارهای همیارانه بیشتر، تعارضات بین‌فردی کمتر و انطباق اجتماعی مطلوب‌تری برخوردارند (برنج و همکاران[5]، ۲۰۲۱؛ ظهیری و هنرپروران، ۱۳۹۶). ازسوی‌دیگر، علاقه اجتماعی نه‌تنها یک ویژگی فردی، بلکه پدیده‌ای چندعاملی است که در تعامل پیچیده بین ویژگی‌های فردی، ساختار خانواده، کیفیت تجارب اجتماعی و عوامل کلان اجتماعی همچون نابرابری، سرمایه اجتماعی و شرایط فرهنگی شکل می‌گیرد (کاپرارا و همکاران[6]، ۲۰۱۲). دراین‌میان، توجه به تنوع قومیتی ایران و بافت فرهنگی متفاوت گروه‌های فارس، ترک و کُرد، اهمیت مضاعفی دارد، زیرا این گروه‌ها با الگوهای تربیتی، ساختار خانواده، ارزش‌های فرهنگی و نظام‌های اجتماعی خاص خود، می‌توانند شکل‌های متفاوتی از علاقه اجتماعی را در نوجوانان ایجاد کنند. الگوهای فرهنگی بر تصور نوجوان از «خود»، «دیگری» و «جامعه» تأثیر می‌گذارند و درنتیجه، مسیر رشد علاقه اجتماعی را نیز تعدیل می‌کنند (یوسفی، ۱۴۰۰).

ازاین‌رو، هرگونه بررسی یکپارچه علاقه اجتماعی بدون توجه به زمینه‌های فرهنگی، ناگزیر ناقص خواهد بود. در سطح فردی، نظریه خودتعیین‌گری دسی و رایان[7] (۲۰۰۲) تأکید می‌کند ارضای سه نیاز بنیادین روان‌شناختی شامل خودمختاری، شایستگی و ارتباط یکی از عوامل تعیین‌کننده رشد سالم و انگیزش درونی است. نیازهای روانشناختی اساسی سه نیاز توانایی ارتباط (ایجاد روابط رضایتمندانه و ارضاکننده با دیگران، به‌طوری‌که بتواند آزادی، مراقبت و صمیمیت به وجود آورد)، احساس شایستگی (احساس خودکارآمدی و تقویت استعدادهای درونی) و خودمختاری/ استقلال (درونی شدن علت رفتارها و احساس آزادی در انجام رفتار می‌باشد (دسی و رایان، ۲۰۰۲). پژوهش‌ها نشان داده‌اند برآورده نشدن این نیازها به کاهش انگیزش اجتماعی، ضعف روابط بین‌فردی و افت رفتارهای همیارانه منجر می‌شود. درمقابل، ارضای این نیازها موجب افزایش همدلی، سازگاری اجتماعی و گرایش به کمک کردن به دیگران می‌شود.

در این راستا، تبارحسینی (۱۴۰۰) بین نیازهای بنیادین روان‌شناختی با علاقه اجتماعی براساس تحقیقی که انجام داد رابطه معنی‌دار گزارش کرد. منیرپوری و میرهاشمی (۱۳۹۸) در تحقیقی که انجام دادند به این نتیجه رسیدند که علاقه اجتماعی براساس نیازهای بنیادین روان‌شناختی و جو عاطفی خانواده قابل‌پیش‌بینی است. همچنین، هوبر[8] (۲۰۰۸) طی تحقیقی که بر روی علاقه اجتماعی کرده بود، براساس نتیجه به‌دست‌آمده گزارش نمود که علاقه اجتماعی با متغیرهایی مانند نیازهای بنیادین روانشناختی چون خودکارآمدی، فرهنگ‌پذیری و سلامت روان رابطه مستقیمی دارد. براین‌اساس، نیازهای بنیادین روان‌شناختی یکی از سازه‌های مهم در تبیین علاقه اجتماعی هستند

در کنار نیازهای بنیادین، سبک‌های فرزندپروری[9] نیز نقش تعیین‌کننده‌ای در رشد اجتماعی و بین‌فردی نوجوانان دارند. سبک‌های فرزندپروری به الگوهای تربیتی اشاره دارد که والدین در تعامل با فرزندان خود از آن استفاده می‌کنند (جوکار و همکاران، ۱۴۰۴). این الگوها براساس دو بُعد اصلی کنترل والدین و گرمی-محبت والدین طبقه‌بندی می‌شوند. سبک‌های اصلی فرزندپروری شامل مستبدانه، سهل‌گیرانه و مقتدرانه است. بامریند[10](۱۹۹۱) سه سبک اصلی فرزندپروری یعنی مقتدرانه، سهل‌گیرانه و مستبدانه را مطرح کرده و پژوهش‌های بسیاری اثرات این سبک‌ها بر رشد کودکان را تأیید کرده‌اند (شیرخانلو و همکاران، ۱۴۰۰). سبک مقتدرانه با گرمی، ارتباط مؤثر و ساختار مشخص، زمینه را برای رشد همدلی، مسئولیت‌پذیری و علاقه اجتماعی فراهم می‌کند. درمقابل، سبک مستبدانه و کنترل افراطی والدین با کاهش اعتمادبه‌نفس، ضعف مهارت‌های اجتماعی و کاهش رفتارهای یاری‌گرانه همراه است (ویست[11] و همکاران، ۲۰۱۸). حسینی مایان علیا (۱۴۰۱) طی تحقیقی که

1. Social Interests
2. Adler, A
3. Tiwari & Misra
4. Crone, E. A. & Achterberg, M
5. Branje, S & et al.
6. Caprara, GV & et al.
7. Deci, E. L., & Ryan
8. Huber, J.
9. Parentin Styles
10. Baumrind, D.
11. West, E. M & et al.

با هدف بررسی رابطه میان سبک‌های فرزندپروری ادراک‌شده و علاقه اجتماعی دانش‌آموزان انجام دادند، به این نتیجه دست یافتند که هرچه سبک فرزندپروری آسان‌گیر (پر از محبت، اما بدون حد و مرز) و مستبدانه (ترکیب کنترل بالا+محبت کم) توسط والدین دانش‌آموزان بیشتر به‌کاربرده شده، علاقه اجتماعی در بین دانش‌آموزان کاهش یافته بود؛ همچنین با افزایش کاربرد سبک مقتدرانه (ترکیب محبت و قاطعیت منطقی) در والدین، میزان علاقه اجتماعی دانش‌آموز نیز افزایش یافته بود. ذکایی‌فر و موسی‌زاده (۱۳۹۹) نیز براساس پژوهشی که انجام دادند، دریافتند سبک فرزندپروری مقتدرانه توانایی پیش‌بینی رشد اجتماعی کودکان است.

یکی دیگر از سازه‌های فردی مؤثر بر علاقه اجتماعی، خودکارآمدی[12] است. خودکارآمدی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مفاهیم در نظریه شناختی-اجتماعی بندورا[13] (۱۹۹۷) تعریف می‌شود و به باور فرد درباره توانایی خود برای برنامه‌ریزی و انجام فعالیت‌های موردنظر جهت دستیابی به اهداف معین اشاره دارد (سعیدی و همکاران، ۱۴۰۳). نوجوانانی که احساس کارآمدی بیشتری دارند، درگیر تعاملات اجتماعی مثبت‌تر، رفتارهای همدلانه و توانایی بیشتری برای حل تعارض‌های بین‌فردی هستند (یکتا، ۱۴۰۳). مطالعات اخیر، رابطه پیچیده‌ای میان خودکارآمدی و علاقه اجتماعی را نشان می‌دهند که نتیجه پژوهش درودآهی (۱۳۹۹) نشان دارد آموزش علاقه اجتماعی به نوجوانان می‌تواند سطح خودکارآمدی آنان را ارتقا دهد.

براساس مدل انتظار-ارزش اکلس و همکاران[14] (۲۰۲۴)، باورهای خودکارآمدی و ارزش‌های اجتماعی مرتبط با علاقه اجتماعی، انگیزه افراد را برای مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی افزایش می‌دهند. این دو متغیر با هم تعامل داشته و یکدیگر را تقویت می‌کنند، به‌طوری که خودکارآمدی می‌تواند به تقویت مهارت‌های اجتماعی کمک کند و درعین‌حال، علاقه اجتماعی می‌تواند به افزایش اعتمادبه‌نفس و پایداری فرد در مواجهه با چالش‌های اجتماعی منجر شود. براین‌اساس طی تحقیقی گزارش شد که دانشجویانی که سطح بالایی از خودکارآمدی دارند، معمولاً در ایجاد و حفظ روابط اجتماعی موفق‌تر عمل می‌کنند و در همکاری‌های گروهی عملکرد بهتری دارند. درمقابل، علاقه اجتماعی نیز می‌تواند به‌عنوان یک منبع حمایتی در تقویت خودکارآمدی عمل کند (عطایی مقانلو و همکاران[15]، ۲۰۱۷).

عوامل اجتماعی در کنار ویژگی‌های فردی نقش مهمی در شکل‌گیری علاقه اجتماعی دارند؛ به‌ویژه شاخص‌های توسعه انسانی که کیفیت زندگی و رفاه جامعه را بازتاب می‌دهند. این شاخص‌ها شامل امید به زندگی، سطح آموزش و درآمد سرانه است و هریک به نحوی بر سلامت عمومی، آگاهی اجتماعی و توان اقتصادی افراد اثر می‌گذارند (رحیمی و همکاران، ۱۴۰۱). افزایش امید به زندگی نشانه بهبود وضعیت سلامت و کاهش بیماری‌هاست و می‌تواند دسترسی به خدمات اجتماعی و مشارکت افراد در جامعه را تقویت کند (بابائی، ۱۳۹۹). آموزش به‌عنوان یکی از عناصر کلیدی توسعه انسانی، نقش تعیین‌کننده‌ای در ارتقای مشارکت اجتماعی و شکل‌گیری علاقه اجتماعی دارد. افزایش سطح تحصیلات، زمینه را برای مشارکت مدنی، داوطلبی و رفتارهای نوع‌دوستانه فراهم می‌کند و به ایجاد جامعه‌ای آگاه‌تر و متعادل‌تر می‌انجامد. بااین‌حال، نابرابری آموزشی و محدودیت در دسترسی به آموزش باکیفیت می‌تواند اعتماد اجتماعی را کاهش داده و انسجام اجتماعی را تضعیف کند (صفری شالی و طوافی، ۱۳۹۷).

درآمد سرانه به‌عنوان سومین مؤلفه شاخص توسعه انسانی، بازتابی از توان اقتصادی افراد برای بهره‌مندی از خدمات ضروری است و می‌تواند شرایط زندگی، سلامت و فرصت‌های آموزشی را بهبود بخشد. بااین‌حال، نابرابری اقتصادی ممکن است انسجام اجتماعی را تضعیف کرده و مانعی برای رشد علاقه اجتماعی باشد. بررسی تعامل میان سلامت عمومی، آموزش و عوامل اقتصادی نشان می‌دهد نابرابری‌های ساختاری باید مورد توجه قرار گیرد تا زمینه برای تقویت مشارکت اجتماعی و احساس تعلق بیشتر فراهم شود. این رویکرد با چارچوب عوامل اجتماعی تعیین‌کننده سلامت نیز همسو است (شاهین‌پور و کارابلوت، ۱۴۰۰).

درنهایت، با خلائی که در مطالعات روانشناختی احساس می‌شود در سطح فردی متوقف شده و نقش بستر فرهنگی و قومی در سطوح مختلف فردی و شاخص‌های اجتماعی چندان مورد توجه قرار نگرفته است. ازاین‌رو، تفاوت‌های کلانی که در این زمینه میان گروه‌های قومی ایرانی می‌تواند وجود داشته باشد، انجام این پژوهش می‌تواند با پاسخ به سؤالات پژوهشی در این زمینه خلأ پژوهشی را پر نماید. بنابراین، پژوهش حاضر با هدف تحلیل چندسطحی عوامل فردی و اجتماعی تبیین‌کننده علاقه اجتماعی در نوجوانان اقوام ایرانی انجام می‌شود. این پژوهش بر مبنای رویکردی تلفیقی، نقش سه دسته متغیر شامل نیازهای بنیادین روان‌شناختی (سطح فردی)، سبک‌های فرزندپروری و خودکارآمدی (سطح فردی ـ میان‌فردی) و شاخص‌های اجتماعی (امید به زندگی، آموزش و درآمد سرانه) (سطح اجتماعی) را به‌طور هم‌زمان بررسی می‌کند. نوآوری این پژوهش در ترکیب چندسطحی متغیرها، توجه به تفاوت‌های قومیتی و استفاده از مدل‌سازی پیشرفته برای تبیین مسیرهای مستقیم و غیرمستقیم علاقه اجتماعی است. نتایج این پژوهش می‌تواند علاوه‌بر غنای ادبیات علمی، مبنایی برای طراحی سیاست‌ها و مداخلات تربیتی ـ اجتماعی باتوجه‌به ویژگی‌های فرهنگی اقوام مختلف ایران

12. Self-efficacy
13. Bandura, A.
14. Eccles, J.S & et al.
15. Ataie Moghanloo, V & et al.

را فراهم آورد که در این راستا پژوهش حاضر درصدد بررسی فرضیه‌های زیر می‌باشد.

بین عوامل فردی (نیازهای بنیادی روانشناختی، فرزندپروری و خودکارآمدی) با علاقه اجتماعی رابطه وجود دارد.

علاقه اجتماعی نوجوانان در سطح فردی توسط متغیرهای جنسیت، سن، خودکارآمدی، نیازهای بنیادین روانشناختی، فرزندپروری و در سطح اجتماعی توسط شاخص‌های توسعه انسانی اقوام قابل‌تبیین می‌باشد.

مدل چند سطحی در پیش‌بینی علاقه اجتماعی در قومیت‌های فارس، آذری و کرد برازش مناسب را دارد.

روش پژوهش

طرح پژوهش و شرکت‌کنندگان

طرح پژوهش حاضر، از نوع همبستگی و به‌صورت مدل یابی چند سطحی می‌باشد. باتوجه‌به این که در پژوهش حاضر دو سطح مورد ارزیابی قرار گرفت که در سطح اول، هدف تعیین سهم عوامل فردی (نیازهای بنیادین روانشناختی، فرزندپروری و خودکارآمدی) و در سطح دوم، عوامل اجتماعی (شاخص‌های توسعه انسانی: امید به زندگی، آموزش و درآمد سرانه) به‌عنوان تبیین‌کننده‌های علاقه اجتماعی می‌باشد که در استان‌های فارس، ترک و کردنشین مورد بررسی قرار گرفت. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل کلیه نوجوانان واقع در شهرهای تهران، تبریز و سنندج می‌باشند که در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ در مقطع تحصلی متوسطه اول و دوم شغول به تحصیل بودند که در دو سطح عوامل فردی و اجتماعی مورد بررسی قرار گرفتند.

هیر و همکاران[16] (۲۰۰۹) حجم حداقل ۵۰۰ را برای مطالعات چند سطحی مناسب می‌دانند. در پژوهش حاضر در سطح اول که عبارت بود از نوجوانان اقوام فارس، کُرد و ترک ایرانی که در دامنه سنی ۱۳ تا ۱۶ سال قرار داشتند، تعداد ۲۰۰ نفر از هر قوم انتخاب شد (در مجموع ۶۰۰ نفر) که انتخاب این تعداد براساس روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای صورت گرفت که باتوجه‌به پرسش‌نامه‌های ناقص در نهایت ۵۹۲ نفر در این سطح مورد بررسی قرار گرفتند و برای سطح دوم، عوامل اجتماعی (شاخص‌های توسعه انسانی: امید به زندگی، آموزش و درآمد سرانه) بودند که نسبت به استان‌های فارس‌نشین (تهران)، ترک‌نشین (تبریز) و کردنشین (سنندج) مورد ارزیابی قرار گرفت.

ملاک‌های ورود به پژوهش شامل رضایت به همکاری، داشتن اصالت کُرد، فارس و ترک که به‌صورت شفاهی از نمونه مورد بررسی پرسیده شد مانند محل تولد و مدت سکونت در شهر موردپژوهش و مذهب.

ملاک‌های خروج شامل عدم رضایت به همکاری و سکونت کمتر از ۵ سال در شهر مورد بررسی و عدم تطبیق با شرایط پژوهش مانند داشتن والد یکی ترک و یکی فارس، مسیحی و دیگر مذاهب که خارج از هدف پژوهش حاضر می باشد.

ابزار پژوهش

پرسش‌نامه نیازهای اساسی روانشناختی[17] (۲۰۰۰)

این مقیاس توسط گاردیا همکاران[18] (۲۰۰۰) تنظیم شده است که از ۲۱ گویه تشکیل شده است و در طیف ۵ درجه‌ای لیکرت نمره‌گذاری می‌شود و سه نیاز روان‌شناختی را مورد سنجش قرار می‌دهد که عبارت‌اند از: مؤلفه‌های (خودمختاری[19]، شایستگی[20] و ارتباط[21]). در این پرسش‌نامه حد پایین نمره (۲۱)، حد متوسط (۵۲) و حد بالای آن (۱۰۵) می‌باشد که نمره بالاتر نشان‌دهنده نیازهای بنیادی روانی بالا است و نمره پایین نشان‌دهنده این امر است که نیازهای بنیادی روانی در فرد پایین است. دسی و رایان (۲۰۰۱) در نسخه اصلی آلفای کرونباخ را برای نمره کل معادل ۰/۸۳ گزارش کردند. در ایران نیز حسینی و همکاران (۱۳۹۹) پایایی این مقیاس را در دانش‌آموزان متوسطه بررسی و پایایی آن را ۰/۸۱ گزارش کرده‌اند. همچمین روایی این پرسش‌نامه را حسینی (۱۳۹۹) با استفاده از روایی عاملی اکتشافی تأیید کرده و روایی سازه به‌صورت مطلوب گزراش شده است. در پژوهش حاضر پایایی با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۲ به دست آمد.

پرسش‌نامه خودکارآمدی عمومی[22] (۱۹۸۲)

این پرسش‌نامه را شرر و همکاران [23]در سال (۱۹۸۲) ساخته‌اند و دارای ۱۷ ماده است. این پرسش‌نامه بر پایه مقیاس ۵ رتبه‌ای لیکرت تنظیم شده است، بدین صورت که به پاسخ کاملاً مخالف نمره (۱)، و به پاسخ کاملاً موافق نمره (۵) تعلق می‌گیرد. بالاترین نمره در این پرسش‌نامه برابر با (۸۵) و پایین ترین نمره (۱۷) می‌باشد و نمره متوسط برابر با (۴۲) می‌باشد که هر اندازه نمره بیشتر باشد، نشان‌دهنده خودکارآمدی بالای فرد می‌باشد. پایایی پرسش‌نامه در نسخه اصلی توسط شرر و همکاران (۱۹۸۲) برای خرده‌مقیاس خودکارآمدی عمومی و خودکارآمدی اجتماعی به‌ترتیب ۰/۸۶ و ۰/۷۱گزارش شده بود. همچنین در ایران سعیدی و همکاران (۱۴۰۳) پایایی۰/۹۱ را با استفاده از آلفای کرونباخ گزارش کرده بودند. روایی پرسش‌نامه نیز توسط

16. Hair et al

17. Basic Psychological Needs Scale (BPNS)
18. Guardia, Desi, Rya
19. Autonomy
20. Competence
21. Relatedness
22. General Self-Efficacy Scale (GSES)
23. Sherer et al

متخصصان و کارشناسان حوزه مدیریت و همچنین توسط استاد راهنما مورد تأیید قرار گرفته و پایایی پرسش‌نامه در پژوهش حاضر با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۷۷ به دست آمد.

پرسش‌نامه علاقه اجتماعی[۲۴] (۱۹۹۱)

برای سنجش علاقه اجتماعی از پرسش‌نامه علاقه اجتماعی کراندال[۲۵] (۱۹۹۱) استفاده شد. در مقیاس علاقه اجتماعی فرد با تعیین ارجحیت گزینه‌ها درواقع «بله» یا «خیر» به سؤال‌ها می‌دهد. فرد با این انتخاب نشان می‌دهد ارتباط با مرد چقدر برایش مهم است. در این ۲۴ جفت، در ۱۵ جفت یک صفت خودگرایانه در مقابل دیگرگرایانه آورده شده است که پاسخ به صفت دیگرگرایانه آن، یک امتیاز در نظر گرفته می‌شود و از سطح ۰-۷ علاقه اجتماعی سطح پایین، ۷-۹ سطح علاقه اجتماعی متوسط و از ۹-۱۵ سطح بالا را نشان می‌دهد. ۶ عبارت باقیمانده دو نگرش متفاوت به هستی را نشان می‌دهد که در امتیازدهی حائز اهمیت نمی‌باشد. در این آزمون در مواد ۲، ۷، ۹، ۱۲، ۱۴، ۲۱، ۲۲ گزینه اول دارای امتیاز یک هستند و گزینه دوم هیچ امتیازی ندارند. نمره‌گذاری در مواد ۳، ۵، ۱۱، ۱۵، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۳ به‌صورت معکوس انجام می‌شود، به‌طوری‌که گزینه دوم دارای امتیاز (۱) هستند و گزینه اول هیچ امتیازی نمی‌گیرند. مواد ۱، ۴، ۶، ۸، ۱۰، ۱۳، ۱۶، ۱۷، ۲۴ هم هیچ نمره‌ای را به خود اختصاص نمی‌دهد (نه ۰ و نه ۱). کراندال (۱۹۹۱) پایایی پرسش‌نامه خود را ۰/۷۷ گزارش کرده است که پس از انجام آن در پژوهش قدمعلی (۱۳۹۲) ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۷۹ شده است. در پژوهش حاضر نیز پایایی با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۷۳ به دست آمده است.

پرسش‌نامه سبک های فرزندپروری[۲۶] (۱۹۶۵)

این پرسش‌نامه توسط شیفر[۲۷] (۱۹۶۵) تنظیم شده است که دارای ۷۷ سؤال می‌باشد که دو بُعد محبت[۲۸] (سردی و گرمی[۲۹]) و کنترل[۳۰] (کنترل-آزادی[۳۱]) را مورد سنجش قرار می‌دهد و نمره‌گذاری پرسش‌نامه براساس طیف ۵ درجه‌ای لیکرت می‌باشد. باتوجه‌به تحلیل عاملی تأییدی گویه‌های ۲-۴-۵-۷-۱۲-۱۷-۲۳-۲۴-۳۷-۵۷-۶۰-۵۵-۵۰-۴۴-۴۳-۷۶-۶۷-۶۵- و ۶۴ مورد تأیید قرار گرفتند و در مجموع ۲۰ سؤال در این پژوهش مورد تأیید قرار گرفت و ۵۷ مورد حذف گردید. سؤالات مربوط به محبت: (۱-۱۰) و کنترل (۱۱-۲۰) می‌باشد که جمع نمرات حاصل از گویه‌های مربوط به مؤلفه‌ها می‌تواند میزان سبک فرزندپروری والدین را مشخص نماید. پایایی این پرسش‌نامه در نسخه اصلی توسط شیفر برابر با ۰/۸۹ گزارش شده است. در ایران خنشان وتمنائی (۱۴۰۱) ضریب پایایی این آزمون را با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۷۵ و ۰/۸۱ و برای کل مقیاس ۰/۸۱گزارش کردند. در پژوهش حاضر نیز میزان آلفای کرونباخ ۰/۸۴ به دست آمده است.

شاخص‌های توسعه منابع انسانی[۳۲]

شاخص‌های توسعه انسانی شامل (بهداشت، آموزش و درآمد ناخالص ملی) می‌باشد که به این صورت ارزیابی می‌شود:

بُعد سلامت[۳۳]

این بُعد با امید به زندگی در بدو تولد یا سطح سلامت و طول عمر ارزیابی می‌شود.

بُعد آموزش[۳۴]

این بعد با میانگین سال‌های تحصیل برای بزرگسالان (۲۵ سال و بیشتر) و سال‌های مورد انتظار تحصیل برای کودکان در سن ورود به مدرسه اندازه گیری می‌شود.

بُعد شاخص‌های درآمد سرانه[۳۵]

این بُعد با درآمد ناخالص ملی سرانه سنجیده می‌شود که به‌منظور مقایسه منطقی سرانه تولید ناخالص داخلی استاندها؛ از برآورد تولید ناخالص داخلی بدون احتساب ارزش افزوده بخش نفت استفاده شده است.

برای بررسی این سه بُعد در پژوهش، از نمره گزارش‌شده مرکز آمار ایران[۳۶] استفاده شد که در استان تهران، امید به زندگی ۰/۸۳۴، بُعد آموزش ۰/۸۹۲ و شاخص درآمد سرانه ۰/۷۲۳ است. در استان آذربایجان‌شرقی، امید به زندگی ۰/۷۹۹، بُعد آموزش ۰/۷۹۸ و شاخص درآمد سرانه ۰/۵۷۶گزارش شده است. در استان کردستان نیز امید به زندگی ۰/۷۵۱، بُعد آموزش ۰/۷۲۳ و شاخص درآمد سرانه ۰/۵۲۴ می‌باشد.

شیوه اجرا

پس از کسب کد اخلاق و رعایت ملاحظات اخلاقی به مراکز استان‌های تهران (فارس)، آذربایجان‌شرقی (ترک) و کردستان (سنندج) رجوع شد و از شهرهای ذکرشده با استفاده از روش تصادفی خوشه‌ای نسبت به مناطق و نواحی آموزشی مختلف جغرافیای شهری و روستایی که به‌صورت خوشه انتخاب شده بودند رجوع شد. سپس بعد از مشخص شدن مناطق و نواحی

24. Social Interest Questionnaire
25. Crandall, J. E
26. Parenting Styles Questionnaire
27. Schaefer
28. Affection
29. Worm & Cold
30. Control
31. Control & freedom
32. Human Resource Development Indicators
33. Health
34. Education
35. Per Capita Income Index
36. Statistical Centre of Iran

به‌عنوان خوشه به مدارس به روش تصادفی ساده از هر منطقه رجوع شد و با هماهنگی‌های صورت‌گرفته با مسئولین مدرسه که امکان همکاری را داشتند، به کلاس‌ها که به روش تصادفی ساده از هر مدرسه انتخاب شده بود رجوع و موضوع، اهداف و اهمیت پژوهش و نحوه پاسخگویی به ابزار جمع‌آوری داده‌ها توضیح داده شد و در ادامه زمان کافی جهت پاسخگویی به ابزار داده شد که بدین صورت داده‌ها جهت تحلیل عوامل فردی جمع‌آوری گردید و برای عوامل اجتماعی، داده‌های مرکز آمار ایران به‌عنوان منبع استفاده شد. روش‌های آماری مورداستفاده جهت تحلیل داده‌ها عبارت بودند از، آماری توصیفی شامل (میانگین و انحراف‌معیار[37] و آزمون کلموگرف- اسمیرنوف[38]) و آمار استنباطی شامل (همبستگی پیرسون[39]، گرسیون[40]، برازش مدل[41]، دوربین-واتسون[42] و عامل تورم واریانس[43]) که با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۳، JASP نسخه ۰,۹۶,۰ و AMOS نسخه ۲۴ صورت گرفت.

یافته‌ها

نتایج توصیف به تفکیک جنسیت نشان داد ۶۵/۲ درصد افراد موردمطالعه دختر و ۳۲/۹ درصد پسر هستند. ۱/۹ درصد نیز جنسیت خود را مشخص نکرده‌اند. در توصیف به تفکیک قومیت، ۳۲/۹ درصد از اقوام آذری در استان آذربایجان‌شرقی، ۳۳/۱ درصد فارس در استان تهران و ۳۴ درصد کرد از استان کردستان مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. در توصیف سن، دامنه سنی افراد از ۱۳ تا ۱۶ سال پراکنده بود و بیشترین افراد در سن ۱۴ (۲۸/۲درصد)، ۱۵ (۲۵/۲ درصد) و ۱۳ سالگی (۲۰/۴درصد) بودند. در ادامه میانگین و انحراف‌معیار متغیرها در جدول شماره ۱ ارائه شده است.

جدول شماره ۱ نتایج میانگین و انحراف‌معیار نشان می‌دهد سه قومیت در برخی متغیرها تفاوت معناداری دارند؛ به‌ویژه در فرزندپروریِ کنترل‌گر، فرزندپروریِ بامحبت و خودکارآمدی که مقدار f و سطح معناداری بیانگر وجود تفاوت واقعی بین گروه‌ها است. درمقابل، نیازهای روان‌شناختی پایه مانند خودمختاری تفاوت معناداری بین قومیت‌ها نشان ندادند. همچنین، علاقه اجتماعی نیز با وجود تفاوت میانگین‌ها میان سه قومیت، از نظر آماری معنادار نبوده و تفاوت‌ها تصادفی تلقی می‌شود.

در جدول شماره ۲ آزمون کلموگرف اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن داده‌ها ارائه شده است.

جدول شماره ۲ آزمون نرمال بودن داده‌ها نشان می‌دهد سطح معناداری برای خودکارآمدی (۰/۰۸۱)، فرزندپروی- کنترل‌گر (۰/۰۵۵)، سبک فرزندپروی با محبت (۰/۱۲۶)، خودمختاری (۰/۲۳۸)، شایستگی (۰/۳۵۴)، ارتباط (۰/۲۰۱) و علاقه اجتماعی (۰/۶۵) در سطح اطمینان ۹۵ درصد بود که باتوجه‌به این بیشتر از سطح خطا یعنی ۰/۰۵ بود که نشان از نرمال بودن توزیع داده‌ها بود. در جدول شماره ۳ آزمون دوربین – واتسون جهت بررسی وجود خودهمبستگی بین خطاهای مدل رگرسیون ارائه شده است.

37. Mean & Standard Deviation
38. Kolmogorov-Smirnov
39. Pearson Correlation
40. Regression
41. Goodness of Fit
42. Durbin–Watson
43. Variance Inflation Factor -VIF

جدول ۱. میانگین و انحراف‌معیار نمرات متغیرهای موردمطالعه به تفکیک قومیت

قومیت	میانگین±انحراف‌معیار					
	خودکارآمدی	فرزندپروری		نیازهای روانشناختی		
		کنترل کر	بامحبت	خودمختاری	شایستگی	ارتباط	علاقه اجتماعی
ترک	۶۰/۰۴±۱۲/۰۳۴	۲۲/۵۳۶±۷/۳۷۳	۲۳/۱۵۹±۶/۰۷۴	۲۶/۳۸۵±۵/۷۷۰	۲۶/۱۰۵±۶/۰۰۸	۲۶/۳۸۵±۵/۷۷۰	۷/۹۷±۲/۴۲۳
فارس	۶۱/۰۶±۱۰/۶۹	۲۰/۶۷۶±۷/۰۸۶	۲۴/۴۵۹±۵/۲۹۲	۲۶/۹۱۵±۵/۴۸۵	۲۷/۱۴۷±۵/۵۵۷	۲۶/۹۱۵±۵/۴۸۵	۷/۴۶±۲/۶۸۸
کُرد	۵۶/۹۴±۱۳/۵۵۸	۲۴/۲۱۷±۷/۹۳۰	۲۲/۰۷۲±۶/۸۲۱	۲۶/۴۳۸±۵/۶۸۴	۲۷/۶۱۸±۶/۸۲۲	۲۶/۴۳۸±۵/۶۸۴	۸/۱۰±۴/۴۷۱
کل	۲۹/۵۹±۷/۸۰۱	۲۲/۵۰۲±۷/۶۰۳	۲۳/۲۱۸±۲۷/۱۷۰	۲۶/۵۸۰±۵/۶۴۱	۲۶/۹۶۷±۶/۱۸۳	۲۶/۵۸۰±۵/۶۴۱	۷/۸۵±۳/۳۳۹
مقدار F	۵/۳۱۵	۱۰/۰۸۹	۷/۲۸۰	۰/۴۷۲	۲/۷۲۵	۳/۱۶۸	۲/۰۱۰
سطح معناداری	۰/۰۰۵	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۶۲۴	۰/۰۶۶	۰/۰۴۳	۰/۱۳۵

جدول ۲. آزمون کلموگرف اسمیرنوف –آزمون نرمال بودن داده‌ها

متغیرها	آماره	درجه آزادی	معناداری
خودکارآمدی	۰/۰۵۳	۳۵۰	۰/۰۸۱
کنترل‌کر	۰/۱۰۱	۳۵۰	۰/۰۵۵
با محبت	۰/۱۳۶	۳۵۰	۰/۱۲۶
خودمختاری	۰/۰۶۴	۳۵۰	۰/۲۳۸
شایستگی	۰/۰۵۷	۳۵۰	۰/۳۵۴
ارتباط	۰/۰۷۲	۳۵۰	۰/۲۰۱
علاقه اجتماعی	۰/۱۱۸	۳۵۰	۰/۰۶۵

جدول ۳. آزمون دوربین–واتسون برای بررسی استقلال خطاها

متغیر ملاک	مقدار آماره دوربین – واتسون
علاقه اجتماعی	۱/۷۰۷

جدول شماره ۳ آزمون دوربین–واتسون نشان می‌دهد استقلال خطاهای مدل رگرسیونی برابر با ۱/۷۰۷ می‌باشد که این عدد نشان‌دهنده عدم وجود هم‌خطی بین متغیرهای پیش‌بین و برقراری استقلال بین متغیرهای مستقل در مدل رگرسیونی می‌باشد. در جدول شماره ۴ آزمون عامل تورم واریانس برای بررسی «هم‌خطی چندگانه» بین متغیرهای مستقل ارائه شده است.

نتایج جدول شماره ۴ نشان می‌دهد در آزمون عامل تورم واریانس (Tolerance) برای بررسی هم‌خطی چندگانه نتایج نشان داد همه متغیرهای پیش‌بین دارای مقدار VIF بین حدود ۱/۴ تا ۲/۴ بودند و مقدار تلورانس بین حدود ۰/۴۲ تا ۰/۷۱ بود که این اعداد بسیار پایین‌تر از حدود هشدار رایج برای چندخطی جدی می‌باشند. همچنین، مقادیر کلیه تلورانس‌ها بالاتر از ۰/۴ هستند که خیلی بالاتر از مرزهای معمول ۰/۱–۰/۲ برای هشدار چندخطی است، بنابراین هیچ‌یک از پیش‌بین‌ها مشکل جدی هم‌خطی نداشت. در جدول شماره ۵ ماتریس همبستگی بین متغیرهای پیش‌بین و ملاک جهت بررسی فرضیه اول پژوهش ارائه شده است.

در جدول شماره ۵ ماتریس همبستگی نشان می‌دهد بین نمرات متغیرهای موردمطالعه در جدول فوق نشان‌می‌دهد علاقه اجتماعی با مؤلفه‌های فرزندپروری با محبت (۰/۳۵۸) دارای همبستگی معنادار در سطح اطمینان ۹۹ درصد است ولی با سبک فرزندپروری کنترل‌گر (۰/۰۶۵-) ارتباط معناداری ندارد. همچنین، بیشترین ارتباط علاقه اجتماعی با مؤلفه‌های نیازهای روان‌شناختی به‌ترتیب با نیاز ارتباطی (۰/۳۳۴)، خودمختاری (۰/۳۱۵) و شایستگی (۰/۰۹۶) است. همچنین ارتباط خودکارآمدی با علاقه اجتماعی نیز معنادار نیست (۰/۱۶۱) معنادار است. در جدول شماره ۶ تحلیل واریانس چند سطحی عوامل فردی و محیطی مؤثر بر علاقه اجتماعی جهت بررسی فرضیه دوم پژوهش ارائه شده است.

جدول ۴. آزمون عامل تورم واریانس

متغیرهای پیش‌بین	VIF	Tolerance
خودکارآمدی	۱/۴۰۴	۰/۷۱۲
کنترل‌کر	۱/۸۵۵	۰/۵۳۹
با محبت	۱/۷۹۹	۰/۵۵۶
خودمختاری	۲/۳۶۹	۰/۴۲۲
شایستگی	۲/۱۸۶	۰/۴۵۷
ارتباط	۲/۲۷۴	۰/۴۴۰

جدول ۵. ماتریس همبستگی متغیرهای موردمطالعه

متغیر**		خودکارآمدی	فرزندپروری		نیازهای روانشناختی			علاقه اجتماعی
			کنترل‌کر	بامحبت	خودمختاری	شایستگی	ارتباط	
کنترل‌کر	همبستگی	-/۲۷۲	۱					
	معناداری	۰/۰۰۰						
	تعداد	۴۷۹	۵۳۹					
بامحبت	همبستگی	۰/۳۵۰	-/۴۷۴	۱				
	معناداری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰					
	تعداد	۴۹۸	۵۲۵	۵۶۸				
خودمختاری	همبستگی	-۰/۴۱۲	۰/۵۷۰	-/۴۶۹	۱			
	معناداری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰				
	تعداد	۴۶۶	۴۸۴	۵۰۹	۵۲۹			
شایستگی	همبستگی	۰/۵۲۱	۰/۳۸۲	-/۵۰۳	۰/۵۵۶	۱		
	معناداری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰			
	تعداد	۴۵۵	۴۷۵	۴۹۸	۴۷۴	۵۱۸		
ارتباط	همبستگی	-/۴۱۰	۰/۳۶۴	-/۵۲۸	۰/۵۸۱	۰/۶۵۵	۱	
	معناداری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰		
	تعداد	۴۶۴	۴۷۹	۵۰۱	۴۹۰	۴۷۸	۵۲۲	
علاقه اجتماعی	همبستگی	۰/۱۶۱	۰/۰۶۵	۰/۳۵۸	۰/۰۹۶	۰/۳۱۵	۰/۳۳۴	۱
	معناداری	۰/۰۰۰	۰/۱۳۱	۰/۰۰۰	۰/۰۲۷	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	
	تعداد	۵۱۶	۵۳۹	۵۶۸	۵۲۹	۵۱۸	۵۲۲	۵۹۲

**همبستگی در سطح ۰/۰۱ (دو دامنه) معنی‌دار است

جدول شماره ۶ نشان می‌دهد در سطح اول (فردی) تأثیر سن (P=۰/۸۰۸، F=۰/۰۵۹) و خودکارآمدی (P=۰/۶۴۱، F=۰/۲۱۸) بر علاقه اجتماعی معنادار نیست. سبک فرزندپروری تأثیر معناداری بر علاقه اجتماعی دارد (P<۰/۰۰۱، F=۱۴/۷۴۰). نیازهای بنیادین روان‌شناختی، در آستانه معناداری قرار دارد و بر علاقه اجتماعی تأثیر دارد (P=۰/۰۵۲، F=۳/۸۰۲). در سطح دوم، تفاوت اقوام (ترک، فارس و کرد) از نظر شاخص توسعه انسانی بر علاقه اجتماعی تأثیر معناداری دارد (P=۰/۰۰۳، F=۰/۲۱۸).

اثرات تعاملی متغیرهای سطح اول و دوم

اثر تعاملی خودکارآمدی و شاخص توسعه انسانی استان (اقوام ترک، فارس و کرد) بر علاقه اجتماعی معنادار است (P<۰/۰۰۱، F=۱۰/۳۲۸)؛ به این معنا که اثر خودکارآمدی بر علاقه اجتماعی باتوجه‌به شاخص توسعه انسانی اقوام تغییر می‌کند و خودکارآمدی در برخی گروه‌های قومی یا استان‌ها اثر بیشتری دارد. اثر تعاملی شاخص توسعه انسانی استان (اقوام ترک، فارس و کرد) و سبک فرزندپروری بر علاقه اجتماعی معنادار است (P=۰/۰۳۰، F=۳/۵۲۶)، یعنی اثر سبک فرزندپروری بر علاقه اجتماعی در شاخص توسعه انسانی استان (اقوام) مختلف متفاوت است. اثر تعاملی نیازهای بنیادین روان‌شناختی و شاخص توسعه در این بخش، نتایج تحلیل چندسطحی تأثیر متغیرهای فردی (سطح اول) و شاخص‌های توسعه انسانی استان (سطح دوم) بر علاقه اجتماعی (متغیر وابسته) با اثر تصادفی قومیت ارایه می‌گردد.

در سطح دوم، تفاوت اقوام (ترک، فارس و کرد) از نظر شاخص توسعه انسانی بر علاقه اجتماعی تأثیر معناداری دارد (P=۰/۰۰۳، F=۰/۵۹۱۹). همچنین، اثر تعاملی نیازهای بنیادین روان‌شناختی و شاخص توسعه انسانی استان (اقوام) بر علاقه اجتماعی معنادار نیست (P=۰/۷۹۸، F=۰/۲۲۶)؛ یعنی توسعه انسانی استان‌ها تأثیری بر رابطه نیازهای بنیادین و علاقه اجتماعی ندارد. در جدول شماره ۷ برآوردهای اثرات ثابت پیشبین علاقه اجتماعی برای کل داده‌ها برای بررسی و تکمیل فرضیه دوم ارائه شده است.

جدول ۶. تحلیل واریانس چند سطحی عوامل فردی و محیطی مؤثر بر علاقه اجتماعی

سطح	اثر	درجه آزادی	F	P	شاخص اندازه اثر[1]
	سن	۱/۵۷۷	۰/۰۵۹	۰/۸۰۸	۱
	جنسیت	۱/۵۷۷	۹۳۸/۴	۰/۰۲۷	۳/۸۰۷
اول	خودکارآمدی	۱/۵۷۷	۲۱۸/۰	۰/۶۴۱	۱
	سبک فرزندپروری	۱/۵۷۷	۱۴/۷۴۰	۰/۰۰۱	۳۰۱/۷۷۱
	نیازهای بنیادین روانشناختی	۱/۵۷۷	۳/۸۰۲	۰/۰۵۲	۲/۴۰۳
دوم	شاخص توسعه انسانی استان (اقوام)	۲/۵۷۷	۵/۹۱۹	۰/۰۰۳	۲۱/۹۹۳
	خودکارآمدی–شاخص توسعه نسانی استان (اقوام)	۲/۵۷۷	۱۰/۳۲۸	۰/۰۰۱	۹۲۵/۲۶۶
تعامل سطح اول و سطح دوم	سبک فرزندپروری– شاخص توسعه انسانی استان	۲/۵۷۷	۳/۵۲۶	۰/۰۳۰	۳/۴۹۳
	نیازهای بنیادین روانشناختی–شاخص توسعه انسانی استان	۲/۵۷۷	۰/۲۲۶	۰/۷۹۸	۱/۰۰۰

1. VS-MPR

جدول شماره ۷ برآوردهای اثرات ثابت نشان می‌دهد سن (P=۰/۸۰۸) و خودکارآمدی (P=۰/۶۴۱) تأثیر معناداری بر علاقه اجتماعی ندارند. شاخص توسعه انسانی قومیت ترک (۴/۹۴۲- = β، t=-۴/۵۶۲، P<۰/۰۰۱) تأثیر معناداری بر علاقه اجتماعی دارد و دانش‌آموزان ترک علاقه اجتماعی بیشتری نسبت به فارس‌ها دارند؛ درحالی‌که شاخص توسعه انسانی قومیت کُرد تأثیر معناداری بر علاقه اجتماعی (P=۰/۶۴۱) ندارد و تفاوت علاقه اجتماعی کُردها با فارس‌ها معنادار نیست. نیازهای بنیادین روانشناختی تأثیر معناداری بر علاقه اجتماعی (β =-۰/۶۶۱، t=-۳/۸۳۹، P<۰/۰۰۱) دارد و نیازهای بنیادین روانشناختی باعث افزایش علاقه اجتماعی می‌شود؛ سبک فرزندپروری اثر تقریباً معنادار مثبتی بر علاقه اجتماعی (P=۰/۰۵۲) دارد.

تعامل شاخص توسعه انسانی قومیت ترک و خودکارآمدی، تأثیر معناداری بر علاقه اجتماعی دارد (β =-۰/۰۷۵، t=۴/۵۲۳، P<۰/۰۰۱)، یعنی در دانش آموزان با قومیت ترک، خودکارآمدی نقش تقویت‌کننده‌ای دارد و کمبود علاقه اجتماعی را جبران می‌کند.

جدول ۷. برآوردهای اثرات ثابت پیشبین علاقه اجتماعی

متغیر	Estimate	SE	df	t	P	شاخص اندازه اثر[1]
عرض از مبدا	۸/۷۱۷	۲/۰۷۶	۵۷۷	۴/۱۹۹	۰/۰۰۱	۱۱۴۲/۱۵۸
سن	-۰/۰۲۹	۰/۱۲۱	۵۷۷	-۰/۲۴۴	۰/۸۰۸	۱/۰۰۰
خودکارآمدی	۰/۰۰۶	۰/۰۱۳	۵۷۷	۰/۴۶۷	۰/۶۴۱	۱/۰۰۰
شاخص توسعه انسانی قومیت ترک	-۴/۹۴۲	۱/۰۸۳	۵۷۷	-۴/۵۶۲	۰/۰۰۱	۴۹۵۱/۰۰۰
شاخص توسعه انسانی قومیت کُرد	-۰/۷۴۹	۱/۶۹۲	۵۷۷	-۰/۴۳۱	۰/۶۶۷	۱/۰۰۰
نیازهای بنیادین روان‌شناختی	-۰/۶۶۱	۰/۱۷۲	۵۷۷	-۳/۸۳۹	۰/۰۰۱	۳۰۱/۷۷۰
فرزندپروری	۰/۳۰۸	۰/۱۵۸	۵۷۷	۱/۹۵۰	۰/۰۵۲	۲/۴۰۳
تعامل شاخص توسعه انسانی قومیت ترک×خودکارآمدی	۰/۰۷۵	۰/۰۱۷	۵۷۷	۴/۵۲۳	<۰/۰۰۱	۴۲۰۵/۷۰۲
تعامل شاخص توسعه انسانی قومیت کرد×خودکارآمدی	-۰/۰۳۷	۰/۰۱۹	۵۷۷	-۱/۹۶۰	۰/۰۵۰	۲/۴۴۲
تعامل شاخص توسعه انسانی قومیت ترک×نیازهای بنیادین روان‌شناختی	۰/۶۱۹	۰/۲۳۵	۵۷۷	۲/۶۳۴	۰/۰۰۹	۸/۹۴۶
تعامل شاخص توسعه انسانی قومیت کرد× نیازهای بنیادین روان‌شناختی	-۰/۳۹۰	۰/۲۵۰	۵۷۷	-۱/۵۵۸	۰/۱۲۰	۱/۴۴۸
تعامل شاخص توسعه انسانی قومیت ترک×سبک فرزندپروری	۰/۰۷۲	۰/۲۱۹	۵۷۷	۰/۳۲۶	۰/۷۴۵	۱/۰۰۰
تعامل شاخص توسعه انسانی قومیت کرد×سبک فرزندپروری	۰/۰۸۵	۰/۲۲۰	۵۷۷	۰/۳۸۷	۰/۶۹۹	۱/۰۰۰

1. VS-MPR

جدول ۸. برازش مدل تحلیل چند سطحی پیش‌بینی علاقه اجتماعی

انحراف مبتنی بر درست‌نماییِ محدودشده	لگاریتم درست‌نمایی	درجه آزادی	معیار اطلاعات آکائیکه	معیار اطلاعات بیزی
۳۰۲۰/۴۲۵	-۱۵۱۰/۲۱۳	۱۷	۳۰۵۴/۴۲۵	۳۱۲۸/۹۴۵

تعامل شاخص توسعه انسانی قومیت کُرد و خودکارآمدی، تأثیر معناداری بر علاقه اجتماعی دارد (β =-۰/۰۳۷، t=-۱/۹۶۰، P=۰/۰۵۰)، در دانش‌آموزان قوم کُرد، افزایش خودکارآمدی با کاهش اندک علاقه اجتماعی همراه است.

تعامل شاخص توسعه انسانی دانش‌آموزان قوم ترک و نیازهای بنیادین روان‌شناختی، تأثیر معنادار مثبتی بر علاقه اجتماعی دارد (β =-۰/۶۱۹، t=-۲/۶۳۴، P=۰/۰۰۹)، یعنی در گروه ترک، نیازهای بنیادین روان شناختی اثر مثبتی بر علاقه اجتماعی دارد.

تعامل شاخص توسعه انسانی قومیت کرد و نیازهای بنیادین روان‌شناختی (P=۰/۱۲۰)؛ تعامل شاخص توسعه انسانی قومیت ترک و سبک فرزندپروری (P=۰/۷۴۵) و تعامل شاخص توسعه انسانی قومیت کُرد و سبک فرزندپروری (P=۰/۶۹۹) تأثیر معناداری بر بر علاقه اجتماعی ندارند.

در جدول شماره ۸ برازش مدل تحلیل چند سطحی پیش‌بینی علاقه اجتماعی جهت بررسی فرضیه سوم پژوهش ارائه شده است.

جدول شماره ۸ برازش مدل نشان می‌دهد برازش مدل خطی آمیخته را که با روش حداکثر درست‌نمایی محدود تخمین زده شده است، ارائه می‌دهد. مقدار انحراف برابر با ۳۰۲۰/۴۲۵ نشان‌دهنده میزان انحراف مدل از داده‌های مشاهده‌شده است. لگاریتم درست‌نمایی، مقدار ۱۵۱۰/۲۱۳- را دارد که بیانگر احتمال مشاهده داده‌های واقعی تحت فرض درستی مدل است. درجه آزادی نشان‌دهنده تعداد پارامترهای برآوردشده در مدل است. این تعداد شامل برآوردهای مربوط به ضرایب متغیرها و مؤلفه‌های واریانس است. دو معیار مهم برای ارزیابی و مقایسه مدل‌ها عبارت‌اند از معیار اطلاعات آکائیک[44] و معیار اطلاعات بیزی[45] که به‌ترتیب مقادیر ۳۰۵۴/۴۲۵ و ۳۱۲۸/۹۴۵ را دارند و می‌توان از این معیارها برای مقایسه مدل‌های مختلف و انتخاب مناسب‌ترین مدل استفاده کرد. به‌طورکلی نتایج جدول فوق نشان می‌دهد مدل از برازش مناسبی برخوردار است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تحلیل چند سطحی عوامل فردی و اجتماعی تبیین‌کننده علاقه اجتماعی در نوجوانان اقوام ایرانی صورت گرفت که عوامل فردی تبیین‌کننده‌های علاقه اجتماعی شامل متغیرها (نیازهای بنیادین روانشناختی، خودکارآمدی و فرزندپروری) و عوامل اجتماعی شامل (شاخص‌های توسعه انسانی: امید به زندگی، آموزش و درآمد سرانه) بود که در بررسی فرضیه اول، همبستگی عوامل فردی «نیازهای بنیادین روان‌شناختی» با علاقه اجتماعی، یافته‌های پژوهش نشان داد رابطه مثبتی بین این دو متغیر وجود دارد. در این بررسی هر سه مؤلفه نیازهای بنیادین روان‌شناختی (خودمختاری، شایستگی و ارتباط) رابطه مثبت و معنی‌داری با علاقه اجتماعی داشتند. این یافته با نتایج پژوهش تبارحسینی (۱۴۰۰)، منیرپوری و پورهاشمی (۱۳۹۸) و هوبر (۲۰۰۸) از این نظر که ارضای نیازهای بنیادی روان‌شناختی با افزایش علاقه اجتماعی و گرایش‌های نوع‌دوستانه همراه است، همسو می‌باشد.

در تبیین این نتیجه می‌توان بیان کرد که براساس نظریه خودتعیین‌گری دسی و رایان (۲۰۰۰)، نیازهای بنیادین روان‌شناختی نه صرفاً متغیرهای انگیزشی ساده، بلکه شرایط ضروری برای رشد روانی، سلامت هیجانی و عملکرد بهینه هستند. این نیازها نقشی زیربنایی در شکل‌دهی انگیزش درونی داشته و از طریق تأثیر بر فرایندهای شناختی، هیجانی و رفتاری، زمینه بروز تمایلات اجتماعی مثبت و مشارکت‌جویانه را فراهم می‌کنند. هم‌زمان، مطابق نظریه آدلر، علاقه اجتماعی سازه‌ای چندبُعدی است که ابعاد شناختی (درک ارزش دیگران و پیوند انسان‌ها)، هیجانی (احساس همدلی و تعلق اجتماعی) و رفتاری (همکاری، کمک و مشارکت اجتماعی) را دربر می‌گیرد. آدلر علاقه اجتماعی را شاخصی از سلامت روان و رشد شخصیت می‌داند و معتقد است افرادی که علاقه اجتماعی بیشتری دارند، مصلحت جمعی را بر منافع فردی مقدم می‌دانند. همچنین می‌توان گفت هنگامی‌که افراد خودمختاری را تجربه می‌کنند، حس کنترل، مسئولیت‌پذیری و توانایی تصمیم‌گیری بر رفتارهایشان افزایش می‌یابد و این امر مشارکت فعال در فعالیت‌های اجتماعی را تقویت می‌کند.

در همین راستا، احساس شایستگی سبب می‌شود فرد توانمند بودن در تعامل با محیط را ادراک کرده و گرایش بیشتری به استفاده از توانایی‌های خود در مسیر اهداف اجتماعی، کمک به دیگران و فعالیت‌های جمعی داشته باشد. افزون‌براین، نیاز به ارتباط و تجربه پیوند عاطفی با دیگران، مستقیماً علاقه اجتماعی را تحت تأثیر قرار می‌دهد، زیرا ایجاد حس تعلق، حمایت متقابل و روابط مثبت اجتماعی، فرد را برای مشارکت اجتماعی و همیاری آماده‌تر می‌سازد. نکته قابل‌توجه در یافته‌های این پژوهش آن است که رابطه میان نیازهای بنیادین و علاقه اجتماعی در سه

44. Akaike Information Criterion- (AIC)
45. Bayesian Information Criterion- (BIC)

قوم فارس، ترک و کرد یکسان گزارش شد. این همسانی می‌تواند نشانگر آن باشد که تأثیر نیازهای بنیادین روان‌شناختی بر علاقه اجتماعی امری فراتر از مرزهای قومی، زبانی و فرهنگی است و شاید بتوان آن را سازه‌ای فرافرهنگی یا حتی فطری دانست که در تمامی انسان‌ها صرف‌نظر از زمینه اجتماعی فرهنگی مشترک عمل می‌کند.

این الگوی مشترک نشان می‌دهد تجربه خودمختاری، شایستگی و ارتباط، در هر فرهنگی با ارتقای رفتارهای جامعه‌دوستانه، مسئولیت‌پذیری و مشارکت اجتماعی همراه است. درمجموع، نتایج پژوهش نقش کلیدی نیازهای بنیادین روان‌شناختی در شکل‌دهی و تقویت علاقه اجتماعی را تأیید می‌کنند. ازآنجاکه یافته‌ها نشان دادند رابطه بین نیازهای بنیادین و علاقه اجتماعی در میان سه قوم فارس، ترک و کُرد معنی‌دار است، پیشنهاد می‌شود سیاست‌گذاران از این ظرفیت ذاتی و مشترک برای تقویت همبستگی ملی، کاهش تعارضات اجتماعی و ارتقای سرمایه اجتماعی استفاده کنند. به‌بیان‌دیگر، پرورش علاقه اجتماعی از مسیر ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی نه‌تنها به بهبود سلامت روان فردی منجر می‌شود، بلکه می‌تواند ابزاری مؤثر در جهت تحکیم انسجام اجتماعی و افزایش کیفیت زندگی جمعی باشد.

همچنین، در بررسی همبستگی عوامل فردی بین «سبک‌های فرزندپروری» با علاقه اجتماعی یافته‌ها نشان داد علاقه اجتماعی رابطه مثبت معنی دار با سبک فرزندپروری (محبت) و رابطه منفی معنی‌دار با سبک فرزندپروری (کنترل) دارد و به‌عنوان تبیین‌کننده‌های علاقه اجتماعی محسوب می‌گردد.

این یافته با نتایج مطالعاتی همچون حسینی مایان (۱۴۰۱) و ذکایی‌فر و موسی‌زاده (۱۳۹۹) همسو می‌باشد. در تبیین یافته فوق می‌توان بیان کرد که فرزندپروری متعادل بر پایه محبت و کنترل سازنده، یکی از عوامل اساسی در شکل‌گیری و تقویت علاقه اجتماعی در نوجوانان است. سبک‌های فرزندپروری در پژوهش حاضر با استفاده از نظریه فرزندپروری شفر[46] (۱۹۸۹) مورد بررسی قرار گرفته است که بر دو مؤلفه (محبت و کنترل) اشاره دارد. این یافته از منظر روان‌شناختی مؤید این نکته است که کیفیت روابط والد-کودک و نوع سبک تربیتی والدین می‌تواند بنیان‌های عاطفی و اجتماعی کودک را شکل دهد و بر میزان گرایش او به تعاملات مثبت اجتماعی و بروز رفتارهای اجتماعی یاری‌گرانه اثرگذار باشد.

از منظر نظریه شفر، فرزندپروری در امتداد دو محور خودمختاری-کنترل و گرمی-سردی قرار دارد. زمانی که والدین در سبک فرزندپروری خود از محبت و گرمی برخوردارند، کودک فضایی سرشار از حمایت عاطفی تجربه می‌کند و این تجربه به ایجاد حس ایمنی و اعتماد منجر می‌شود. چنین محیطی بستر مناسبی برای شکل‌گیری علاقه اجتماعی به وجود می‌آورد، چراکه کودک می‌آموزد تعامل با دیگران می‌تواند با محبت و پذیرش همراه باشد. یافته منفی بین کنترل والدین و علاقه اجتماعی را می‌توان در چارچوب نظریه‌های رشد روان‌شناختی تبیین کرد. از دیدگاه اریکسون[47]، تجربه آزادی و کسب استقلال در دوره‌های اولیه رشد یکی از نیازهای اساسی کودک است و فقدان آن به احساس شرم، تردید و ناکامی منجر می‌شود. وقتی والدین کنترل بیش از حد را اعمال می‌کنند، کودک با محدودیت در تجربه‌های فردی و تعاملات اجتماعی مواجه می‌شود و این امر موجب ضعف در گرایش‌های اجتماعی، احساس طرد و درنتیجه کاهش علاقه اجتماعی می‌گردد.

در امتداد دیدگاه شفر، والدین گرم و آزادگذارنده به‌عنوان نمونه‌ای از فرزندپروری مثبت، بستر رشد استقلال و درعین‌حال تجربه محبت را برای فرزندان خود فراهم می‌آورند. این شرایط سبب می‌شود کودکان این والدین اعتمادبه‌نفس بالاتر، توانایی تنظیم هیجان بهتر و روابط اجتماعی مثبت‌تری داشته باشند. بنابراین، رابطه مثبت میان محبت والدین و علاقه اجتماعی از این دیدگاه منطقی و قابل‌انتظار است. درنهایت اینکه محبت و حمایت عاطفی والدین موجب تقویت علاقه اجتماعی و رشد رفتارهای سازگارانه می‌شود، درحالی‌که کنترل افراطی والدین می‌تواند مانعی در مسیر این رشد باشد. براین‌اساس پیشنهاد می‌شود آموزش والدین برای به‌کارگیری سبک فرزندپروری مقتدرانه و کاهش رفتارهای کنترلی از سوی رسانه‌های ملی صورت پذیرد. برگزاری کارگاه‌های مهارت‌های والدگری، گنجاندن آموزش فرزندپروری سالم در برنامه‌های مدارس، و اجرای مداخلات روان‌شناختی در خانواده و مدرسه می‌تواند تعامل عاطفی، مهارت‌های اجتماعی و مسئولیت‌پذیری نوجوانان را تقویت کند.

در بررسی همبستگی عوامل فردی بین «خودکارآمدی» با علاقه اجتماعی،یافته‌ها نشان داد رابطه‌ای معنادار وجود ندارد و تبیین‌کننده علاقه اجتماعی محسوب نمی‌گردد. در گزارش همسویی این یافته می‌توان به نتیجه تحقیق پژوهش درودآهی (۱۳۹۹) اشاره کرد که او به این نتیجه رسید که آموزش علاقه اجتماعی به نوجوانان می‌تواند سطح خودکارآمدی آنان را ارتقا دهد که این یافته به‌طور غیرمستقیم بر ارتباط مثبت میان خودکارآمدی و علاقه اجتماعی دلالت دارد.

در تبیین نتیجه به‌دست‌آمده بیان می‌شود برخلاف برخی نظریه‌ها و پیشینه‌های پژوهشی است که بر نقش خودکارآمدی به‌عنوان یک سازه شناختی-انگیزشی در افزایش گرایش‌های اجتماعی تأکید داشتند. به نظر می‌رسد علاقه اجتماعی، بیش از آنکه تحت تأثیر باور فرد به توانایی‌های شخصی خود قرار

46. Schafer

47. Erikson

گیرد، متکی بر عوامل محیطی، فرهنگی و تربیتی است. در واقع، این یافته حاکی از آن است که حس تعلق به جمع و تمایل به همکاری اجتماعی الزاماً پیامد مستقیم سطح خودکارآمدی نیست، بلکه می‌تواند ناشی از ارزش‌های فرهنگی، سبک‌های فرزندپروری، شرایط خانوادگی و زمینه‌های اجتماعی باشد.

ازمنظر روان‌شناختی، می‌توان گفت علاقه اجتماعی به‌عنوان مفهومی که آدلر آن را فطری و ذاتی می‌دانست، ممکن است استقلال نسبی از متغیرهای شناختی مانند خودکارآمدی داشته باشد. به‌عبارت‌دیگر، حتی افرادی که باور بالایی به توانایی‌های خود ندارند، ممکن است براساس هنجارها و ارزش‌های اجتماعی یا الزامات فرهنگی، علاقه اجتماعی بالایی از خود نشان دهند. همچنین احتمال دارد عوامل دیگری مانند حمایت اجتماعی، کیفیت روابط خانوادگی یا نیازهای بنیادین روان‌شناختی نقش میانجی یا تعدیل‌کننده‌ای در این رابطه داشته باشند و مانع از آشکار شدن تأثیر مستقیم خودکارآمدی بر علاقه اجتماعی شوند.

از منظر فرهنگی نیز می‌توان نتیجه گرفت که در بافت‌هایی چون جوامع فارس، ترک و کرد که گرایش به جمع‌گرایی و تأکید بر پیوندهای خانوادگی و اجتماعی غالب است، علاقه اجتماعی بیش از آنکه محصول توانایی‌های فردی یا احساس کارآمدی شخصی باشد، انعکاسی از ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگی است. باتوجه‌به این یافته، ازآنجاکه علاقه اجتماعی در این مطالعه بیش از خودکارآمدی، متأثر از زمینه‌های فرهنگی و تربیتی به نظر می‌رسد، پیشنهاد می‌شود برنامه‌های آموزشی و مداخلات روان‌شناختی در مدارس و مراکز مشاوره نوجوانان با تأکید بر تقویت ارزش‌های جمع‌گرایانه، همدلی، همکاری، و مسئولیت‌پذیری اجتماعی طراحی شوند.

در فرضیه دوم هدف تبیین علاقه اجتماعی به‌واسطه عوامل فردی و شاخص‌های اجتماعی و تعامل سطح اول و دوم بود، یافته‌ها نشان داد علاقه اجتماعی در سطح فردی و اجتماعی قابل‌تبیین می‌باشد و این یافته از نظر عوامل فردی با نتایج تحقیق این یافته با نتایج پژوهش تبارحسینی (۱۴۰۰)، منیرپوری و پورهاشمی (۱۳۹۸) و هوبر (۲۰۰۸) همسو می‌باشد، اما از نظر شاخص‌های عوامل اجتماعی باتوجه‌به جنبه نوآوری پژوهش حاضر مطالعات همسوی قبلاً در این زمینه مورد بررسی قرار نگرفته است که در تبیین بررسی سطح اول (عوامل فردی) و سطح دوم (شاخص‌های اجتماعی) براساس مجموعه یافته‌های حاضر، می‌توان نتیجه گرفت علاقه اجتماعی نوجوانان پدیده‌ای چندسطحی است که هم‌زمان تحت تأثیر عوامل فردی و بستر اجتماعی ـ فرهنگی قرار می‌گیرد.

در سطح فردی، در حالی که سن و خودکارآمدی به‌تنهایی نقشی معنادار در افزایش علاقه اجتماعی ندارند، سبک‌های فرزندپروری به‌عنوان یک سازوکار اجتماعی ـ تربیتی اثر تعیین‌کننده‌ای نشان می‌دهند و نیازهای بنیادین روان‌شناختی نیز در مرز معناداری قرار گرفته و نقش قابل‌توجهی ایفا می‌کنند. همچنین، اثر تعاملی خودکارآمدی و شاخص توسعه انسانی نشان می‌دهد «قدرت پیش‌بینی‌کننده» خودکارآمدی در اقوام مختلف یکسان نیست و در استان‌هایی با سطح توسعه انسانی بالاتر، خودکارآمدی نقش تقویت‌کننده‌تری در افزایش علاقه اجتماعی ایفا می‌کند؛ به‌بیان‌دیگر، ظرفیت‌های فردی زمانی بیشترین اثر خود را نشان می‌دهند که در بستری اجتماعی-اقتصادی مناسب قرار گیرند. همچنین تعامل سبک فرزندپروری و شاخص توسعه انسانی نشان می‌دهد کارکرد تربیتی خانواده نیز در چارچوب فرصت‌ها و محدودیت‌های اجتماعی شکل می‌گیرد؛ یعنی حتی سبک‌های مشابه فرزندپروری می‌توانند در اقوام مختلف پیامدهای متفاوتی برای علاقه اجتماعی داشته باشند، زیرا کیفیت محیط اجتماعی می‌تواند اثر خانواده را تقویت یا تضعیف کند.

ازسوی‌دیگر، عدم معناداری تعامل نیازهای بنیادین روان‌شناختی و شاخص توسعه انسانی نشان می‌دهد این نیازها، برخلاف دو متغیر دیگر، ماهیتی نسبتاً پایدار و مستقل از شرایط کلان دارند و نقش آن‌ها در علاقه اجتماعی در میان اقوام مختلف از ثبات بیشتری برخوردار است. درمجموع، این الگو بیانگر آن است که تبیین علاقه اجتماعی نیازمند درنظرگرفتن هم‌زمان عوامل فردی و ساختاری است و برخی توانمندی‌های فردی تنها در بسترهای اجتماعی مساعد می‌توانند به شکل کامل شکوفا شوند.

درنهایت در فرضیه سوم که نتایج حاکی از برازش مطلوب مدل چندسطحی پیش‌بینی علاقه اجتماعی به‌واسطه عوامل فردی و اجتماعی بود. ازنظر همسویی این نتیجه باتوجه‌به جنبه نوآوری پژوهش حاضر مطالعات پیشین در این زمینه مورد بررسی قرار نگرفته است. در تبیین این یافته می‌توان چنین اشاره کرد که ابتدا خانواده باتوجه‌به اینکه رویکرد تربیتی اولیه فرزندان را بر عهده دارد و جامعه که خانه دوم فرد می‌باشد در صورت مدیریت صحیح آن می‌توانند زمینه‌ساز علاقه اجتماعی در افراد باشند که این امر می‌تواند علاوه بر رشد فردی، رشد اجتماعی را رقم بزند که در این مورد می‌توان به نظریه علاقه اجتماعی آدلر اشاره کرد؛ او بر این باور است که علاقه اجتماعی از کودکی و در روابط خانوادگی پرورش می‌یابد و با آموزش و تجربه قابل‌تقویت است و انسان سالم فقط به موفقیت فردی فکر نمی‌کند، بلکه خود را عضوی از جامعه می‌بیند و شکوفایی جامعه، شکوفایی فرد را می‌تواند رقم بزند که کلیه این عوامل باتوجه‌به یافته پژوهش حاضر حاکی از برازش مدل مناسب تبیین‌کننده‌های علاقه اجتماعی در سطح فردی و اجتماعی می‌باشد.

انجام پژوهش حاضر محدودیت‌هایی داشته است، ازجمله باتوجه‌به اینکه در این پژوهش از پرسش‌نامه استفاده شده است و پرسش‌نامه‌ها به‌صورت خودگزارش بودند، عدم بررسی متغیرهای

مخدوش‌کننده‌ای مانند (وضعیت فرهنگی خانوار و تحصیلات والدین) در تعامل بین متغیرها عوامل فردی و شاخص‌های توسعه انسانی و علاقه اجتماعی و فقدان اندازه‌گیری کیفی تکمیلی (پایش عمق معناشناختی علاقه اجتماعی در هر قوم).

پیشنهاد کاربردی که می‌توان باتوجه‌به نتیجه به‌دست‌آمده مطرح نمود، پیشنهاد بر اجرای برنامه‌های آموزشی، تربیتی و روانشناختی در مدارس و رسانه‌ها در راستای آگاهی و درک اهمیت علاقه اجتماعی و پیش‌نیازهای روانی و اجتماعی آن می‌باشد و در پیشنهاد پژوهشی می‌توان به شناسایی عوامل تأثیرگذار بر علاقه اجتماعی در اقوام مختلف ایرانی و ارائه مدل مطلوب جهت تقویت علاقه اجتماعی اقوام و همچنین، شناسایی میزان تفاوت علاقه اجتماعی در بین اقوام فارس، ترک،کرد، لُر و عرب می‌باشد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

این پژوهش با شناسه اخلاق (IR.IAU.TNB.REC.1404.179) در کمیته اخلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال تأیید شده است و همچنین جهت ملاحظات اخلاقی و حفظ هویت آزمودنی‌ها اطلاعات افراد به‌صورت کد ثبت شده است و همه اطلاعات آن‌ها محرمانه است. رازداری، رضایت آگاهانه استفاده از داده‌ها در راستای اهداف پژوهشی و آزادی و اختیار کامل شرکت‌کنندگان از جمله اصول اخلاقی در نظر گرفته شده بود.

حامی مالی

این پژوهش برگرفته از رساله دکتری روانشناسی ندا عزیزی، رشته روانشناسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال است. این پژوهش هیچ‌گونه کمک مالی از سازمانی‌های دولتی، خصوصی و غیرانتفاعی دریافت نکرده است.

مشارکت نویسندگان

همه نویسندگان به‌طور یکسان در مفهوم و طراحی مطالعه، جمع‌آوری و تجزیه‌وتحلیل داده‌ها، تفسیر نتایج و تهیه پیش‌نویس مقاله مشارکت داشتند.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان، این مقاله تعارض منافع ندارد.

تشکر و قدردانی

بدین‌وسیله از تمامی شرکت‌کنندگان بابت همکاری صادقانه در انجام پژوهش حاضر، تشکر و قدردانی می‌شود.

References

Adler, N. J. (1983). Cross-cultural management research: The ostrich and the trend. *Academy of Management Review, 8*(2), 226-232. [DOI:10.5465/amr.1983.4284725]

Ataie Moghanloo, V., Pishvaei, M., Ataie Moghanloo, R., Bassaknezhad, S., & Mehri, B. (2017). Self efficacy, social acceptance and locus of control as predictors of social interest among Iranian students. *Journal of Research and Health, 7*(3), 810-817.[Link]

Bandura, A. (1997). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory.* Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hal. [Link]

Babaie, M. (2020). [The effect of health indicators and macroeconomic variables on the level of life expectancy: Comparison of developing and developed countries with the panel data approach (Persian)]. *Studies in Medical Sciences, 31* (7), 568-575.[Link]

Baumrind, D. (1991). Effective parenting during the early adolescent transition, In P. E. Cowan & E. M. Hethrington (Eds), *Family transitions, Advances in family research* (pp. 111 - 163). New York: Routledge. [DOI:10.4324/9780203772393]

Branje, S., de Moor, E. L., Spitzer, J., & Becht, A. I. (2021). Dynamics of Identity Development in Adolescence: A Decade in Review. *Journal of Research on Adolescence : The Official Journal of the Society for Research on Adolescence, 31*(4), 908–927. [DOI:10.1111/JORA.12678] [PMID] [PMCID]

Caprara, G. V., Alessandri, G., & Eisenberg, N. (2012). Prosociality: The contribution of traits, values, and self-efficacy beliefs. *Journal of Personality and Social Psychology, 102*(6), 1289–1303. [DOI:10.1037/a0025626] [PMID]

Crone, E. A., & Achterberg, M. (2022). Prosocial development in adolescence. *Current Opinion in Psychology, 44,* 220-225. [DOI:10.1016/j.copsyc.2021.09.020] [PMID]

Crandall, J. E. (1991). A Scale for Social Interest. *Individual Psychology: The Journal of Adlerian Theory, Research & Practice, 47*(1), 13-20. [Link]

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2002). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry, 11*(4), 227-268. [DOI:10.1207/S15327965PLI1104_01]

Doroudi Ahi, N. (2015). [The effectiveness of social interest training on parent-child interaction and adolescents' self-efficacy (Persian)] [MSc. thesis]. Tehran: Central Tehran Branch of Islamic Azad University. [Link]

Eccles, J. S., & Wigfield, A. (2024). The development, testing, and refinement of eccles, wigfield, and colleagues' situated expectancy-value model of achievement performance and choice. *Educational Psychology Review, 36*(2), 51. [DOI:10.1007/s10648-024-09888-9]

Ghadamali, Zeinab, (2011). [Studying the relationship between social interest and religious attitude in male and female students of engineering and humanities at Tehran universities in the academic year 2012-2013 (Persian)] [Master's thesis]. Tehran: Allameh Tabatabaei University. [Link]

Jokar, L., Khayatan, F., & Golparvar, M. (2025). [Comparing the Effectiveness of Schema-Based Parenting Package Based on Transactional Analysis with Parenting Based on Acceptance and Commitment Therapy in Mothers on the Children's Social Competence (Persian)]. *Journal of Childhood Health and Education, 6*(2), 205-220. [Link]

KHanshan, M., & Tamnaeifar, M. R. (2022). [The relationship between parenting styles and attachment styles with adolescent sleep disorders: The mediating role of internet addiction (Persian)]. *Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal, 11*(1), 185-198. [Link]

Hair, J.F., Black, W., Babin, B., & Anderson, R.E. (2009). *Multivariate data analysis*. New Jersey, NJ: Prentice Hall. [Link]

Hosseini, Maya Olya, M (2022). [The relationship between perceived parenting styles and students' social interest: The mediating role of executive functions (Persian)] [Master's thesis]. Mashhad: Ferdowsi University of Mashhad.

Hosseini Irej, S. J., Mahdian, H., & Jajarmi, M. (2020). [Investigating the Relationship Between Basic Psychological Needs in Relationships and Sense of School Belonging Among Students: The Mediating Role of Social Self-Efficacy (Persian)]. *Research in Educational Systems, 14*(50), 191-204. [Link]

Huber, J. (2008). *Reading in the theory of individual psychology*. In: S. Slavik & Carlson, J. (EDS.). Routledge. New York & London. [Link]

Monirpouri, M., & Mirhashemi, M. (2019). [Predicting social interest based on basic psychological needs and family emotional climate (Persian)]. *Journal of Applied Research in Counseling, 2*(3), 35-53. [Link]

Rahimi, Z., Babaki, R., & Efati, M. (2022). Investigating the Relationship between Health Expenditures and Human Development Index: A Cross Country Analysis. *Quarterly Journal of Management Strategies in Health System, 7*(1), 1-16. [DOI:10.18502/mshsj.v7i1.9715]

Saeedi, F., Omidian, M., & Atashafrooz, A. (2025). [Model of the Causal Relationship between Self-efficacy and Academic Motivation with the Mediating Role of Teacher-student Interaction in Students (Persian)]. *Journal of Childhood Health and Education, 5*(4), 260-275. [DOI:10.32592/jeche.5.4.260]

Safari Shali, R., & Tavafi, P. (2018). [Investigating the level of hope for the future and its affecting factors among Tehrani citizens (Persian)]. *Social Welfare and Development Planning, 9*(35), 117-157. [DOI:10.22054/qjsd.2018.9312]

Shahinpoor, A., & Karabulut, K. (2021). [Social and Human Capitals and Health Economics Indicators in Iran: Short-run and Long-run Approach (Persian)]. *Applied Economics, 11*(37), 37-53. [Link]

Sherer, M., Maddux, J. E., Mercandante, B., Prentice-Dunn, S., Jacobs, B., & Rogers, R. W. (1982). The Self-Efficacy Scale: Construction and validation. *Psychological Reports, 5*1(2), 663-671. [DOI:10.2466/pr0.1982.51.2.663]

Shirkhanlou, Z., Tahmasebi, S., Mohammadi Arya, A.,& Reza-Soltani P. (2021). [An Investigation of Relationship between Parental Attachment Styles, Mental Health and Parenting Styles towards Behavioral Problems of Preschool Children by Intervention of Child Attachment: An Explanation to the Structural Equation (Persian)]. *Journal of Childhood Health and Education, 2*(2), 93-113. [Link]

Tabar Hosseini Bisheh, Nasrin. (2022). [The relationship between psychological needs and feelings of loneliness, social interest and self-expression among female adolescents in the second year of secondary school in Babol city (Persian)] [Master's thesis]. Ghaemshahr:Farvardin Institute of Higher Education.

Tiwari, D. N., & Misra, G. (2022). Social Interest and Social Well-being Across Adolescence, Young Adulthood, and Middle Adulthood Stages in the Indian Context. *Trends in Psychology, 30*(5), 294-315. [DOI:10.1007/s43076-021-00098-8]

West, E. M., Miller, L. G., Cox, J. A., & Moate, R. M. (2018). Parents' Perceptions of Young Children's Social Interest Experiences. *The Journal of Individual Psychology, 74*(4), 368-386. [DOI:10.1353/jip.2018.0028]

Yousefi, N. (2021). The role of social interest in predicting communication patterns of adolescent girls. *Psychological Studies of Adolescents and Youth, 2*(2 (3), 52-59. [DOI:10.61838/kman.jayps.2.2.5]

Yekta, M. R. (2024). [Investigating the Mediating role of Computer Anxiety in the Relationship between Self-Efficacy and Academic Performance of 7-12 Year Old Students (Persian)]. *Journal of Childhood Health and Education, 5*(3), 53-62. [DOI:10.32592/jeche.5.3.53]

Zakaeifar, A., & Musazadeh, T. (2019). [The role of parents' parenting styles in predicting the social development of 5 and 6 year old preschool children (Persian)]. *Social Psychology Research, 10*(37), 87-100. [Link]

Zahiri, M., & Honarparvaran, N. (2017). The relationship between parenting styles and social maturity and coping styles of adolescent girls in Isfahan city. *Community Health, 10*(4), 38-46. [Link]